

Papp Imre

A Klió múltja és célkitűzései

A szemlélő történeti folyóirat első száma 1992 őszén jelent meg, Fodor Mihályné és Reszler Gábor közreműködésével. Fodor Mihályné létrehozta a Klió Alapítvány non profit szervezetet. A szerkesztőbizottság elnöke Niederhauser Emil, alapító főszerkesztője Gunst Péter lett. Induláskor a Soros Alapítvány nyújtott nélkülözhetetlen segítséget. A folyóiratot az OKM, a Nemzeti Kulturális Alapprogram, a DAB, a debreceni és a nyíregyházi önkormányzat, a Nyíregyházi Főiskola és a DE támogatja és támogatja ma is. A folyóiratnak kb. 400 előfizetője van, s 750 példányban jelenik meg.

A szemlélő folyóirat nem volt teljesen újdonság, de Magyarországon alig ismerték ezt a műfajt. Több európai államban adnak ki könyveket és folyóiratokat ismertető folyóiratokat, de különösen angolszász területeken, gyakran bibliográfiai összeállításokkal. Ilyen a *Historical Abstracts*, a *Humaniti Index*, a *Serial Bibliographies and Abstracts in History* vagy a *Bibliographies and Indexes in Word History*.

A *Klió* azt kísérte meg vállalni, hogy a hatalmas mennyiségű, nem magyar nyelvű történeti irodalomból évente három alkalommal harminc-harminckét könyvet vagy folyóirat tanulmányt bemutat, a művek megjelenésétől számítva egy-három éven belül. A folyóirat célja az eligazodás segítése, és a figyelemfelhívás a szakemberek és a történelem iránt érdeklődők számára. Ha az utóbbit is figyelembe vesszük, nem is olyan kis olvasóközönségről van szó. A *Klió*nak talán sikerült ezt a közönséget megtalálni az elmúlt másfél évtizedben. Az ismertetések természetesen nem kívánják helyettesíteni az ismertetett műveket és tanulmányokat, sőt épp ellenkezőleg, azok elolvasását ösztönzik. A szerkesztők kezéből kikerült szám azonban „önálló életre” kelhet, a készítői szándékától függetlenül válhat, s önmagában a tájékozódást is segítheti.

Vitatott műfaj, annak ellenére, hogy minden jelentősebb folyóiratnak van ismertető rovata, ahová neves szakemberektől kezdve a pályájuk kezdetén állókig, mindenki küld recenziót. Az ismertetést lehet igen magas színvonalon és igen gyatrán is művelni. A vitathatóság ott kezdődik, hogy mi az ismertetés. Lehet egészen rövid és unalmas, amikor a recenzens leírja a mű címét, fejezetcímeit, azok tartalmát, vagyis egyszerűen a mű szerkezetét ismerteti, de a tartalmi mondanivalója, annak újszerűsége vagy netán éppen elavult volta elsikkad, így az olvasó nem sokat nyert vele. A másik véglet, amikor az ismertető az ismertetett műből egy újat

akar készíteni. Őt olykor nem is annyira a könyv vagy tanulmány korrekt bemutatása érdekli, hanem a szubjektív véleményének, netalán világnézeti, politikai állásfoglalásának a közreadása. Adódhat még egy probléma: a könyvismertetés és a könyvkritika között olykor nehéz pontos határt húzni. Mi a megengedett és mi nem? A művek jó részében előfordulhatnak elírások, pontatlanságok, fordítás esetén nem megfelelő kifejezések, amelyet talán nem árt megemlíteni. Nem ildomos azonban vitába szállni a szerzővel, és szubjektív megjegyzésekkel illetni felfogását. Helyette csak felfogásának lehető legvalóságosabb összefoglalása érdemes.

A *Kliót* próbáltuk mindig az ismertetés mezején tartani. Négy-hat oldalas (10–15 000 karakter) anyagokat látunk szívesen, amelyek korrektek, a lehető legkevésbé tükrözik szerzőik szubjektivitását, de amelyekből kideríthető az ismertetett munka szakmailag pozitív vagy negatív érdeme, jelentősége. Adjon hű képet a recenzio az ismertetett munkáról. Legegyszerűbb előbb összefoglalóan bemutatni a mű szerkezeti felépítését, majd vagy kiemelni a legfontosabbnak vélt részeket, vagy fejezetenként haladni a tartalmi ismertetéssel. A terjedelmi keretek miatt természetesen lehetetlen valamiféle miniatűr változatban reprodukálni az írást. Akkor sikerülhet jól az ismertetés, ha szerzője az adott szakterület kiváló ismerője, van rátekintése a műre. Persze ezen az alapon csak neves tudósok írhatnak recenziókat, ami természetesen lehetetlen, de a szakmai felvérteztségre való törekvésnek mindig meg kell maradnia. Talán még belefér a műfajba az önálló címadása. A recenzio címének nem szükséges szó szerint azonosnak lennie a mű címével. A tálaló cím fokozhatja a figyelem felkeltését. Ez azonban nem helyettesítheti a pontos bibliográfiai adatok közzétételét.

A *Klió* egyes számainak összeállításánál, a rovatok kialakításánál a sokrétűsége törekszünk. A kronologikus rovatokhoz az utóbbi években tematikus rovatokat (pl. historiográfia, történelem-elmélet, rokontudományok) és egyes történeti régiók kiemelését is párosítjuk. Közép-Kelet-Európáról majdnem mindig szerepel egy külön rovat. Ha áttekintjük az elmúlt évek számainak tartalomjegyzékét, kiderülhet belőle az egységes szerkezetre való törekvés. Ez azonban nem küszöböli ki a tartalmi egyenetlenségeket. A szerkesztőség „kapott anyagból” dolgozik, előre nem határozhatjuk meg az egész szám tartalmát. Legfeljebb egyes művek ismertetésére sarkallhatjuk az erre vállalkozókat. Az írók többnyire olyan műveket ismertetnek, amelyeket mindenképpen elolvasnának, szakterületükhöz közel áll, s jól bírják az adott nyelvet. Esetleges lehet tehát egy-egy szám. A legtöbb ismertetett könyv és tanulmány angol nyelvű szokott lenni, de sok a más európai nyelvű is. Az ismertetések zöme Európa történetéhez kötődik, különösen a 19–20. századhoz, ami érthető is, hisz a történész társadalom nagyobb része a modernkor kutatója. Szűkebb régiókról szóló művek különösen szép számmal fordulnak elő. Sajnálatos, hogy kevesen vállalkoznak történetelméleti munkák és historiográfiák ismertetésére. Végül a szerzők összetételére szeretnék még utalni. A számok utolsó oldalán közölni szoktuk a szerzők nevét. A skála elég széles, a neves szakemberektől kezdve az egyetemi és doktor hallgatókig tart. A szerzők köre változó, de akadnak kitartó munkatársak is.